

ፊ/ታ

የሰ/መ/ቁ. 48048

ሐምሌ 22 ቀን 2002 ዓ.ም

ዳኞች፣ ሐገስ ወልዱ

ሂሩት መለሰ

ታፈሰ ይርጋ

አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

አመልካች፣ ወ/ሮ ገብርኤል ኒካላ ቶማስ ናክሶ - ጠበቃ አስቴር አርአያ ቀረቡ

ተጠሪ፣ የመንግስት ቤቶች ኤጀንሲ - ነ/ፈጅ ሚካኤል ጌታቸው ቀረቡ

ፍ ር ድ

አመልካች ተጠሪ በአደራ ያዘ የሚሉትን ቤታቸውን እንዲመልሰላቸው ያቀረቡት ክስ በይርጋ ቀሪ ነው በመባሉ የቀረበ የሰበር አቤቱታ ነው።

አመልካች ለፌ/ከፍተኛ ፍ/ቤት ባቀረቡት ክስ የአባታቸው ንብረት የነበረና በአራዳ ክ/ከተማ ቀበሌ 10 ክልል ውስጥ የሚገኘው ፎቅና ምድር የሆነ የመኖሪያና የድርጅት ቤት አባታቸው ሲሞቱ ልጆቻቸው በአገር ውስጥ ባለመኖራቸው የቤቶቹን ቁልፍ በግሪክ ኤምባሲ እጅ ቆይቶ በመጨረሻ ተጠሪ ቤቱን ከንብረቱ ወራሾች እስኪመጡ ከውጪ ጉዳይ ሚኒስቴር በአደራ ተረክቦ በማከራየት ላይ የሚገኝ በመሆኑና የስራና ከተማ ልማት ሚኒስቴርም ቤቱን ተጠሪ ተረክቦ ወራሾች ሲመጡ ቤቱን ባለበት ሁኔታ ለወራሾች እንዲያስረክብ ትዕዛዝ የሰጠ በመሆኑና አመልካችም ወራሽነታቸውን አረጋግጠው ቢቀርቡም ተጠሪ ቤቱን ለአመልካች ለማስረክብ ፈቃደኛ ባለመሆኑ ቤቱን በቤቱ ውስጥ ከነበሩት ንብረቶች ጋር እንዲያስረክባቸው ጠይቀዋል። ተጠሪ ለክሱ በሰጠው መልስ ፍ/ቤቱ ጉዳዩን ለማየት ስልጣን የለውም አመልካች ቤቱን የሚመለከት የባለቤትነት ማረጋገጫ ምስክር ወረቀት ስላላቀረቡ የመክስስ መብት የላቸውም እንዲሁም ክሱ የቀረበው ክርክር የተነሳበትን ቤት ተጠሪ ከያዘው ከአስር አመት በኋላ በመሆኑ ክሱ በይርጋ ቀሪ ነው የሚሉ የመጀመሪያ መቃወሚያዎች አቅርቧል። ፍ/ቤቱ ቀደም ስል አመልካች ክስ ለማቅረብ መብት ወይም ጥቅም የላቸውም በማለት ክሱን ውድቅ ያደረገ ሲሆን አመልካች እስከ ፌ/ጠቅላይ ፍ/ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት ድረስ ቀርበው ተከራክረው በቤቱ ላይ መብት ወይም በጥቅም ስላላቸው ፌ/ከፍተኛ ፍ/ቤት ግራቶችን አከራክሮ የመሰለውን እንዲወሰን ጉዳዩ ለስር ፍ/ቤት ተመልሷል። በዚህ መሠረት ፍ/ቤቱ ጉዳዩን በድጋሚ ካዩ በኋላ በፍ/ብ/ሕ/ቁ. 1677/1/ መሠረት ግዴታዎች ከውል የተገኙ ባይሆኑም በውል ህግ ላይ የተመለከቱት ድንጋጌዎች ተፈጻሚ ስለሚሆኑና አመልካች በውርስ የሚገኝ ንብረት ያለአግባብ በተጠሪ ተይዞብኛል ብለው ያቀረቡት የመብት ጥያቄ በፍ/ብ/ሕ/ቁ. 1845 መሠረት በአስር አመት ጊዜ ውስጥ መቅረብ ሲገባው ከ25 አመት በላይ ቆይተው ያቀረቡ በመሆኑ ጥያቄው በይርጋ ቀሪ ነው በማለት ክሱን ውድቅ አድርጎታል። አመልካች በዚህ ውጣኔ ላይ ለፌ/ጠቅላይ ፍ/ቤት ያቀረቡት ይግባኝም ተቀባይነት ሳያገኝ ቀርቷል።

የአሁኑ የሰበር አቤቱታ የቀረበው በዚህ ብይን ላይ ነው ። የአመልካች ዋነኛ ቅሬታ ተጠሪ ቤቱን የተረከበው ወራሾች እስከሚመጡ በአደራ በመሆኑ ክሱ በይርጋ ቀሪ ነው መባሉ የህግ ስህተት ነው የሚል ነው። ይህ ችሎትም የአመልካች ክስ በይርጋ ቀሪ ነው የመባሉን አግባብነት ለመመርመር አቤቱታው ለሰበር ችሎት እንዲቀርብ አድርጓል። በዚህ መሠረት ችሎቱ የግራቶችን የቃል ክርክር ሰምቷል። ተጠሪ በክርክሩ የአመልካች አባት የሞቱት በ1973 ዓ.ም በመሆኑና አመልካች ክስ የመሠረቱት በ1998 ዓ.ም በመሆኑ በፍ/ብ/ሕ/ቁ 1677/1/ እና 1845 መሠረት ክሱ በይርጋ ቀሪ ነው መባሉ በአግባቡ ነው ብሏል። ችሎቱም መዘገቡን መርምሯል።

ከፍ ሲል እንደተመለከተው አመልካች ክስ የመሠረቱት የአባታቸውን ንብረት አባታቸው ሲሞቱ ወራሾቻቸው እስከሚመጡ ተጠሪ በአደራ ተረክቦ እያስተዳደረው የቆየ በመሆኑና አመልካች ወራሽነታቸው አረጋግጠው ስለቀረቡ ተጠሪ ቤቱን እንዲያስረክባቸው ነው። ስለሆነም የአመልካች ጥያቄ በይዘቱ የፍ/ብ/ሕ/ቁ. 999 “ን” መሠረት ያደረገ የውራሽነት ጥያቄ ሳይሆን ተጠሪ በአደራ ተረክቦ የሚያስተዳድረውን ቤት እንዲያስረክብ የሚጠይቅ ነው። በዚህም ምክንያት የአመልካች ጥያቄ መታየት የሚገባው አደራን በሚመለከቱ ድንጋጌዎች መሠረት ነው። በመሆኑም የአመልካች ክስ በይርጋ ቀሪ መሆን አለመሆኑን ስለአደራ ከተመለከቱት የፍ/ብ/ሕጉ ድንጋጌዎች አኳያ እንመለከታለን። አደራ ማለት አደራ ተቀባዩ የአደራ አስቀማጭን እቃ ተቀብሎ በአደራ ጠባቂነት እንዲያስቀምጥለት የሚገባ የውል ግዴታ ስለመሆኑ የፍ/ብ/ሕ/ቁ. 2779 ይናገራል። አደራ ተቀባዩም እቃውን ይዞ የሚጠብቅ እንጂ የእቃው ባለቤት ሆኖ የሚቆየው አደራ ሰጪው ነው /የፍ/ብ/ሕ/ቁ. 2781/1/። በሌላ በኩል አደራ ተቀባዩ በአደራ የሚጠብቀውን እቃ መመለስ ስለሚገደድበት የጊዜ ገደብ ስንመለከት አደራ ተቀባዩ በአደራ የተቀበለውን እቃ የሚመልስበት የጊዜ ገደብ በውሉ ተመልክቶ ከሆነ ይህ ጊዜ ሲያበቃ እቃውን መመለስ የሚገባው ሲሆን /የፍ/ብ/ሕ/ቁ. 2781/2/ ይመለከታል/ በውሉ ላይ የተቀመጠ የጊዜ ገደብ ከሌለ ግን አደራ ሰጪው እንደጠየቀ ወዲያውኑ እቃው እንደሚመልስ በፍ/ብ/ሕ/ቁ. 2989/1/ ስር ተመልክቷል። ከዚህ የህጉ ድንጋጌ አደራ ተቀባዩ እቃውን የሚመልስበት የጊዜ ገደብ ከሌለው በቀር አደራ ሰጪው በአደራ እንዲቀመጥ የሰጠው እቃ ያለምንም የጊዜ ገደብ በማንኛውም ጊዜ እንዲመለስለት ለመጠየቅ እንደሚችል መረዳት ይቻላል። በተያዘው ጉዳይ አመልካች የሚከራከሩት ተጠሪ ቤቱን በአደራ የያዘው ወራሾች እስከሚመጡ በማለት ነው። ከዚህም ክርክር ተጠሪ በአደራ ተረክቦ የተባለውን ቤት የሚመልስበት የጊዜ ገደብ ተወስኖ አለመቀመጡን መረዳት የሚቻል ነው። ተጠሪም የጊዜ ገደብ ተወስኖ ተቀምጧል በማለት ያቀረበው ክርክር የለም። ይህ ከሆነ ደግሞ አመልካች ቤቱ እንዲመለስላቸው ይርጋ ሳያግዳቸው በማንኛውም ጊዜ መጠየቅ ይችላሉ። በእርግጥ ተጠሪ በዚህ የሰበር ችሎት በተደረገው የቃል ክርክር ቤቱን በአደራ መያዣችንን በስር ፍ/ቤት አላምንም በማለት ተከራክሯል። ይህ ችሎትም

ቢሆን የአመልካች ክስ አደራን መሠረት ያደረገ በመሆኑ በይርጋ አይታገድም አለ እንጂ ተጠሪ ቤቱን በአደራ ይዟል ወደሚለው መደምደሚያ ላይ አልደረሰም። ተጠሪ ቤቱን አመልካች በክሳቸው እንደገለጹት በአደራ የያዘው ነው ወይስ አይደለም? ቤቱንስ ሊያስረክብ ይገደዳል? ወይስ አይገደድም? የሚለው ክርክር ወደፊት ፍ/ቤቱ የግራቶች ክርክርና ማስረጃ ከመረመረ በኋላ የሚወሰነው ነው።

ሲጠቃለል የአመልካች ክስ ተጠሪ በአደራ የያዘውን ንብረት እንዲመልስላቸው ሆኖ ሳለ የስር ፍ/ቤት ይህንን የአመልካች የዳኝነት ጥያቄ በአግባቡ ሳይረዳ ክሱ የወራሽነት ጥያቄን የሚመለከት ነው በማለት ለጉዳዩ አግባብነት የሌላቸውን የፍ/ብ/ሕ/ቁ. 1677/1/ እና 1845 “ን” መሠረት በማድረግ ክሱ በይርጋ ቀሪ ነው ሲል የሰጠው ብይን መሠረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ነው። በዚህም ምክንያት ተከታዩን ውሳኔ ሰጥተናል።

ው ሣ ኔ

1. የፌ/ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ/ቁ 48823 የካቲት 25 ቀን 2001 ዓ.ም የሰጠው ብይን እና የፌ/ጠቅላይ ፍ/ቤት በመ/ቁ 45911 ሰኔ 17 ቀን 2001 ዓ.ም የሰጠው ትዕዛዝ ተሸሯል።
2. የአመልካች ክስ በይርጋ የሚታገድ አይደለም ብለናል። በመሆኑም የፌ/ከፍተኛ ፍ/ቤት ተጠሪ ቤቱን በአደራ የያዘው ነው? አይደለም? ቤቱንስ ሊያስረክብ ይገደዳል? አይገደድም? የሚለውን ጉዳይ የግራቶችን ክርክርና ማስረጃ መርምሮ ተገቢውን ነው ያለውን ውሳኔ እንዲሰጥ ጉዳዩን በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 341/1/ መሠረት መልሰናል።
3. ወጪና ኪሳራ ግራቶች የየራሳቸውን ይቻሉ። መዝገቡ ተዘግቷል። ለመዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ም.አ